

Stjepan Hranjec

*Pedagoška akademija,
Čakovec*

Primljeno: 01. 10. 1990.

USMENA KNJIŽEVNOST POMURSKIH HRVATA- KAJKAVACA U MAĐARSKOJ

SAZETAK

Uz lijevu obalu rijeke Mure, državne granice s Mađarskom, živi skupina kajkavskih Hrvata, koja je u materijalnoj i duhovnoj kulturi srodna Hrvatima u Međimurju i Podravini. Sukladnosti su osobito vidljive u pojedinim oblicima usmene književnosti. Narodna pjesma svojim jezikom, motivima, melodijom i stilsko-izražajnim elementima gotovo u svemu korespondira s onom u matičnoj sredini, sjeverozapadnoj kajkavskoj Hrvatskoj. S tim u vezi valja s posebnim razlogom istaći istraživanja dr. Vinka Zganca. I drugi usmenostvaralački oblici — narodna anegdota i poslovice, narodna retorika (osobito ona vezana uz svadbene običaje) — upućuju na zajedničko vrelo, svjedoče da je posrijedi nacionalna manjina koju, spletom povijesnih okolnosti, samo hidrogranica dijeli od njezine matice.

Zadaća je ovoga referata da pojedinim primjerima ukaže na živu postojanost usmenog narodnog blaga u prekmurskih Hrvata, da ujedno — komparativnom analizom — pokaže sličnosti s usmenom kajkavskom književnošću te da time potakne opravdanost češćih i organiziranih veza matice s tom sredinom, u namani da se očuva njen nacionalni identitet.

I.

Uz magistralnu cestu Zagreb-Budimpešta — na potezu od graničnoga mjesta Letina do, okvirno, Velike Kaniže — živi u desetak mađarskih sela povećća skupina kajkavskih Hrvata. S juga ih od hrvatske matice, Međimurja, odvaja rijeka Mura, pa se danas za njih upotrebljava općenito naziv pomurski ili prekmurski Hrvati. O tome kada su se doselili u svoju današnju postojbinu, trokutasto omeđenu s jedne strane spomenutom magistralnom cestom, s druge — južne — Murom, a s treće potezom od Velike Kaniže do Murskih Križevaca (Murakeresztúr), zagovaraju se dvije teze. Prema prvoj, »ti Hrvati se u ove krajeve nisu doselili kao što je to slučaj s Hrvatima u zapadnoj Ugarskoj oko Kőrmenda, Kőszega, Novoselskog jezera i Soprona, koji se doseliše u ove krajeve poslije Mohačke bitke (1526. godine) i koji su sobom donijeli iz Slavonije i Bosne svoj jezik i običaje. Ovi prekmurski Hrvati su starosjedioci i s ostalim Hrvatima kajkavcima sačinjavaju jedinstveno etničko područje (1 : 55)«. Po drugoj — zastupa je Edit Kerecsényi u knjizi *Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata* (Budimpešta 1982)

— Hrvati su doselili, »vjerojatno iz Međimurja«, u drugoj polovici 17. stoljeća, na pusta, popaljena imanja što su ih za sobom ostavili Turci. Dvojba očito nalaže podrobnija povijesna istraživanja i nije u okružju interesa ovoga članka.

Važnije je međutim ovo: iako je posrijedi relativno najkompaktnija hrvatska etnooaza u Mađarskoj, znanstveni interes za nju do danas je gotovo zanemarljiv, a to se mora, nažalost, ustvrditi i za usmenu književnost tih ljudi »s preka«. U kojem je stupanj očuvan njihov etnitet, što je na njega utjecalo, može se općenito cijeliti po nekoliko presudnih činitelja.

Prvi je problem asimilacije. Do godine 1777, do koje ti Hrvati pripadahu Bekšinskom arhidakonatu, odnosno Zagrebačkoj biskupiji, njihov se položaj — zahvaljujući, dakle, kohezijskoj funkciji crkve — ni po čemu nije razlikovao od položaja sunarodnjaka u matici; štoviše, hrvatski svećenici na tom području djeluju do početka ovoga stoljeća. No u međuraću pa do pedesetih godina Hrvati su — kao i druge manjine u Mađarskoj — izloženi teškim represijama, za terora (1920—1944) regenta Miklosa Hortyja i staljinističke politike (1945—1956) Matyása Rákosija.

Asimilacijski proces bijaše najizrazitiji u jeziku. Nacionalne manjine za svake strahovlade lišene elementarnih prava, među koje ide i pravo na upotrebu svoga jezika kao najjasnije emanacije nacionalnog bića. Jezik se isključuje iz javne funkcije, zabranjuje se tiskarska djelatnost, izdavaštvo, a posljedice bivaju pogubne osobito kad je pritom zahvaćena i škola.

Šezdesetih godina službene vlasti u Mađarskoj dopuštaju, štoviše, organizirano, i potiču učenje jezika nacionalnih manjina. Ali: u pomurskih Hrvata — kajkavaca — uostalom kao i u kajkavaca Hrvata u matici — posrijedi je proces koji, ne samo školom, potiskuje materinski (organski) govor. Naime, u skladu sa standardom u Hrvatskoj, djeca u vrtiću i školi upoznaju normu štokavske osnovice (u Mađarskoj, k tome, obilno začinjenu jezičnim unitarizmom pa, primjerice, nalazimo *opštu školu* u *Murskom Krs-turu!*). Posrijedi je zanimljiva pojava — *trilingvizam*. U tome »jezičnom trojstvu« materinska kajkavština — svedena tek na funkciju u okrilju roditeljskog doma i u izvannastavnim školskim aktivnostima — nema osobito svjetlu budućnost. Nepotrebno je isticati koliku funkciju u tome kontekstu, u očuvanju materinskog jezika, ima usmena književnost, navlastito narodna popevka u pomurskih Hrvata.

A iznad svega spomenutog otvara se problem odnosa matice spram ovih Hrvata s lijeve obale Mure. Okvirno, od početka stoljeća, do kojega doba svojevrsnu sponu čini crkvena organizacija, matična republika — do u najnovije doba — ostajala je gluha na vapaje ove nacionalne manjine, posebice u sferi kulturnoj. Ništa bolja u tom zatvaranju očiju i okretanja leđa nije dosad bila ni općina Čakovec (donedavni prvi čovjek općine nije ni znao za njihovo postojanje onkraj Mure!). Ako govorimo o jedinstvenom etničkom području u odnosu na susjedno Međimurje, tada je dvojbu o potrebi neposredne suradnje — na svim poljima kulturnoga stvaralaštva — suvišno postavljati.

II.

Kroz povijesne procese i mijene, vladine dekrete i prešućivanja, nacionalna je manjina izložena — osobito kad je prepuštena sama sebi — zati-ranju svoga bića. Nemajući, u pravilu, nikakvih mogućnosti za promicanje i očuvanje pisane riječi, prepuštena namaru svoje matice, takva manjina

spoznaje kolika je vrijednost upravo u narodnom stvaralaštvu. Pa ako u matičnoj sredini naglašavamo *kulturnu* i *civilizacijsku* vrijednost toga stvaralaštva, među manjinom valja nam u prvom redu zapaziti njenu *nacionalnu* motiviranost. U jednakoj mjeri to se odnosi i na usmenu književnost pomorskih Hrvata.

Kako već naglasismo, zanimanje za ovu skupinu u Mađarskoj, premda u neposrednom susjedstvu, tik uz državnu među, bilo je donedavno posve zanemareno. Dakako, još je bio slabiji interes za njezinu usmenu književnost. Godine 1871. Fran Kurelac objavljuje *Jačke ili narodne pjesme puka prostoga i neprostoga puka po župah Sopronjskoj, Mošonjskoj i Željeznoj na Ugrih*, ali o pomorskim Hrvatima ne spominje ni slovo. Franjo Kuhač 1878. u *Vijenču* spominje tek činjenicu da u letinskom kotaru postoje Hrvati. Važnije je stoga spomenuti zbirku Đure Deželića, *Hrvatske narodne pjesme puka štokavskoga i kajkavskoga* iz 1858, u koju uvrštava i desetak pjesama prekmurskih Hrvata. Nažalost, zbirka nije tiskana nego se čuva u Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu.

Stoga s opravdanjem izdvajamo skupljački rad akademika Vinka Žganca. Zahvaljujući suradnji s mađarskim akademikom Ladislavom Kissom, Žganec je u dva navrata, 1958. i 1962, obišao i Hrvate iz okolice Velike Kaniže. Prikupljenu, sređenu i usustavljenu građu objavio je u knjizi *Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže u Mađarskoj*.¹

Rad V. Žganca, upravo u kontekstu gore spomenutih navoda, u doslovnom smislu pionirski je posao. Nakon nagađanja, ponekih uzgrednih vijesti ili maglovite slike o usmenoj umjetnosti Hrvata onkraj Mure, Žgančeva je zbirka prva cjelovita publikacija te vrste.

Cime se Žganec rukovodio u njezinu koncipiranju vidljivo je iz izvješća što ga je 1961. objavio u *Ljetopisu JAZU*, ustvrdivši među ostalim: »Moram odmah kazati da sam bio upravo iznenađen velikim sličnostima između međimurske i prekmurske hrvatske narodne melodije.« Ova činjenica bit će Žgancu nit vodilja u prezentiranju građe — komparativnom metodom pokazati sukladnost, istost dvaju nacionalnih područja! U čemu su, dakle, osnovne vrijednosti Žgančeve zbirke?

Objelodanjivanjem terenskih snimaka dr. Vinko Žganec otkrio je javnosti, napose hrvatskoj, nepoznat stvaralački genij, gotovo u svemu podudaran s usmenim izrazom u matičnoj sredini.² U skladu s tim koncipirana je i sama zbirka. Sličnosti se mogu pratiti na nekoliko razina:

Sličnosti na razini motiva. U gotovo dvjestotinjak pjesama Žganec ukazuje na iste globalne motive i motivske blokove kao i u međimurskim narodnim pjesmama, pa ih tako i grupira u — ljubavne, vojničke i ratne, svatovske, duhovne i prigodne popijevke. U napatcima pod gotovo svakim tekstom, priređivač upućuje i na slične mikromotivske realizacije u narodnoj pjesmi iz Međimurja, makar se motiv prepoznaje djelomice, u naznaci (počesto u inicijalnoj funkciji), ili pak kao kontaminacija nekoliko motiva.

Istosti na planu jezika/govora. Tekstovi pjesama svjedoče da je posrijedi *jedan* jezik, dolnjomeđimurski govor. Oni pokazuju još i više, autentičnu kajkavštinu, čije poneke lekseme mi danas, nažalost, držimo arhaizmima! Žganec izrijeком spominje: »Jezična dikcija je nešto starija

¹ Knjiga je tiskana 1974. u nakladi čakovečkog TIZ-a »Zrinski«, a pogovorom ju je pročitao Zvonimir Bartolić.

² Zanimljivo je, no ne i neobično, što je obilježavanje Žgančeve 100. obljetnice rođenja ove godine najprije upriličeno upravo kod prekmurskih Hrvata, u Murskim Križevcima!

od današnje međimurske, na koju je do danas izvršio znatan utjecaj štokavski govor, a tamo toga nema.« (6 : 6)

Podudarne melodijske matrice. Nađe se, doduše, pjesama koje prekmurški Hrvati pjevaju na drugu melodiju, a k tome ima i primjera da se dva slična motiva podvode i stapaju u istoj »viži«. No to je već pitanje koje otvara problem varijanata, osnovno je ono što pripominje Žganec na kraju zbirke: »Pravi autor tih pjesama je hrvatski narod, zato se pjesme i zovu narodne. One dolaze od pravog izražaja kad se pjevaju onako kako su i nastale, tj. jednoglasno. One ne podnose muzičku pratnju.« (6 : 283) Isti princip vrijedi i za međimursku narodnu pjesmu.

K svemu, Žganec je zbirku popratio onim instrumentarijem koji ćemo naći i u njegovim knjigama narodnih pjesama po Hrvatskoj: uz svaku pjesmu naznačen je, u napomeni, osnovni motiv, ponegdje i postanak pjesme, ime pjevača(čice), a upućuje se i na sličnosti s matičnim (gdjegdje i mađarskim) usmenim izrazom.

Očitim jest: Žgančeva zbirka lirskih pjesama pomurskih Hrvata, popraćena notnim zapisima, umjetnička je i nacionalna legitimacija jedne hrvatske enklave, najvjerodostojniji pisani dokaz o organskoj pripadnosti te zajednice matici, hrvatskom Međimurju. U tome je njena osnovna vrijednost i stoga Žgančev trud vrijedan svakog poštovanja.

Prikazom knjige začesmo, zapravo, govoriti o oblicima usmene književnosti u Pomurju. Lirska pjesma — a u tome nalazimo još jednu bliskost s obzirom na distributivno načelo usmenih oblika u kajkavskoj sredini — najzastupljenija je, najraznovrsnija i najočuvanija usmena vrsta. Razložnim se stoga čini upit: kakva je današnja situacija, potvrđuje li današnje stanje spomenuti dijakronijski ekskurs? Živi li ta pjesma u prekmurskih Hrvata, ili pak opstoji kao okamenjeno kulturno dobro?

Kata Prosenjak, r. *Višnjić* (1917) iz Serdahelja (Središća, Totszerdahely) pjevala je dr. Žgancu dvadesetak vrlo lijepih pjesama. Ova živahna, vedra starica svojim kazivanjem potvrdila je da narodna pjesma i te kako živi, da se pamti, no razvija se i mišljenje da se, zapravo, narod nikako ne javlja kao kolektivni autor (kolektivistička teza funkcionirala je upravo dosad, prihvatilo ju je i Žganec), nego da se javlja tek kao korektor individualne zamisli.

Za primjer neka nam posluži pjesma po rednim brojem 74 u Žgančevoj zbirci i usporedba sa suvremenim zapisom. Kurzivom su otisnuti stihovi koje je dodala ili drukčije otpjevala Kata Prosenjak, u odnosu na Žgančevu za bilježku:

*Jezero devetsto četrdeset peto
v celom orsagu jako je žalosno.*

*Ovu pesem spisal jeden junak mladi,
koj je v ruski zemli na varti* na straži.*

*Vu ruski zemlici jen borek zeleni,
tam bude počival golob moj lubleni.*

*Vživaj se, zemlica, goloba mojega,
ja se bom žalostil(a) do hladnoga groba.*

*Ve pak, draga, živi sveta čalarnoga,
da si zgubila para povolnoga.*

*Da bi se potrle te črne mašine,
koje so tpelale fnoge majke sine.*

*Serdahelj, Serdahelj, al si v lepom cvetu,
a naši junaki po širokom svetu.*

* Na varti — na cesti.

Primjer je indikativan višestruko. U pripomeni uz pjesmu Žganec je zabilježio: *Ratna — iz prvoga svjetskoga rata*. Stihovi u zbirci to eksplicite ne iskazuju, posve je vjerojatnim da Žganec bilješku temelji na razgovoru s pjevačicom. Tridesetih godina potom ona pjeva istu pjesmu, no znatno izmijenjenu. Vremenski je smješta u Drugi svjetski rat, a ta činjenica i potonji dodaci bit će nam jasniji spomenimo li da je navedena pjevačica upravo u drugoj svjetskoj kataklizmi izgubila muža i ostala udovica do danas. Kakvo bijaše to samovanje, rječitno svjedoči sintagma »svet čalarni« i želja da više nikad ne bude »črnih mašina«.

Sto nam ova komparacija pokazuje? Pjevačica je dr. Žgancu otpjevala upamćen, optičan i živ model kakav je čula i pjevala u svome selu. U suvremenoj interpretaciji ona poosobljuje pjesmu, iskazuje se kao narodni stvaralac; nije stvorila posve nov tekst nego preuzima upamćen i prihvaćen obrazac, a u te okvire dodaje, ugrađuje svoju zamisao i svoj, autobiografski temeljen doživljaj.

Dakako, takvih primjera ima više, no i ovaj dopušta razlošan zaključak: usmena pjesma pomurskih Hrvata živ je, aktualan oblik izraza narodnoga genija, znatno bitniji i presudniji baš u takvim etnooazama poput ove hrvatskokajkavske.

Pored lirske pjesme, Žgančeva je knjiga — iako to izrijekom ne naglašava — upoznala na prisutnost i drugih oblika usmene književnosti. To potvrđuje i današnji terenski obilazak. To su najprije *naricaljke*, zapravo podskupina prigodnih, običajnih pjesama. One se pjevaju, no ritmički nisu strukturirane kao prave lirske pjesme, pjevaču dopuštaju veću slobodu (što će reći i improvizaciju, prema prilici kojoj su namijenjene) — mogli bismo ih smjestiti u retoričke oblike u stihu. Žganec ih je zabilježio a izvode se kadikad i danas, ovisno o izvođaču.

Običaji su održali još neke oblike. Poznato je da je i u matičnim područjima svadba onaj kohezijski običajni korpus koji vitalnim drži i nošnju, i jezik, i običaje, i poneke usmene oblike. Tu ponajprije mislimo na specifičan retorički oblik *spričavanje*. Svaka svadba ima, naime, svog starješinu; to nije svatko nego nadareni pojedinci u seoskoj sredini, vični vještome govoru i nastupu. Svaki značajniji dio svadbenog ceremonijala (oprostaj mladenaca, odlazak na vjenčanje, najava pojedinih obroka...) oni popraćuju specifičnim oblikom ritmiziranog govora, osobitim rečeničnim melodijama. U osnovnoj strukturi ovaj se usmeni oblik očuvao neizmijenjen desetljećima, premda se svaki starješina upamćen i u više prigoda izgovoren model uvijek individualno obilježiti. Koliko spričavanje nije tek puki govorni ukras, svjedoči činjenica da je KUD »Mura« iz Serdahelja scenski osmislio svadbu, a spričavanju je dano primarno mjesto.

Svatovi nam u Pomurju, kao i u Hrvatskoj, omogućuju da ustvrdimo još jedan oblik usmenog izraza, *usmenu dramu*. Pritom mislimo u prvom redu na dramsku igru »Baba gljive brala«, koju je Žganec zapisao u nekoliko varijanata. Pored pjevnog dijela (*Baba gljive brala / na bukvi kladi / klada se prodrla / babi nogu ftrgnula*) koji izvodi grupa žena, jedan se muškarac zaogrne bijelom plahtom, uzme *šeflju*, limenu posudu i žlicom *po šefli ruži*, a svatovi u tu posudu bacaju novac za »liječenje« *babe*. Scensko je događanje spontano i nespitano, dotiču se tabuizirane, posebice erotske teme. Po improviziranoj sceni (svatovi u sobi gdje su svatovi), ulogama i scenskoj radnji, ova je igra u svemu podudarna s istoimenom u Međimurju.

Pri spominjanju običaja uz usmene oblike moguće je zapasti u *etnologijam*, dakle, tezu, da usmena književnost živi samo preko običaja. No obi-

čaji — pogotovu u nacionalnih manjina — tek omogućavaju da se oblici usmene književnosti održe, da se usmeno prenese upravo zahvaljujući situacijskom kontekstu, u okviru kojega su živjeli i prenosili se.

Poseban oblik usmene retorike čine i *brojilice*. Popularne su uz aktivnosti djece, opstojе u prvom redu na ritmu i akustičnom dojmu, no ujedno izražavaju sklonost nespontanom jezičnom stvaralaštvu, samo naizgled nelogičnom. Pojedine zabilježene oblike u kajkavskoj Hrvatskoj naći ćemo i u prekmurskih Hrvata, poput one o brojenju pomoću prstiju (5) na ruci:

Te ide v log,
Vet ide za njim,
Te ide drva cepat,
Te ide papu (žgance) kuhat,
Te ide muzu, muzu, muzu.

Epski oblici u Pomurju u stihu i prozi dosad nisu znanstveno istraženi, pa se i ne može kategorično potvrditi njihovo postojanje. Na prozne oblike upućuje tek poneki usputni zapis, primjerice onaj nastavnice Jolanke Tišler u *Narodnom kalendaru 1980*, u kojemu je objavila narodnu pripovijetku »Gliboka jama«.

Pridometnimo na koncu i evidentnu optičajnost malih usmenih oblika, književnih mikrostruktura — anegdote, zagonetke, poslovice. Njihovo postojanje, dakle i funkcioniranje, odredljivo je situacijskim kontekstom; ti oblici javljaju se u inicijalnoj ili epiloškoj poziciji, kao dometak, priraslica drugom obliku ili pak uz kakav običaj, u nakani stvaranja ugođaja ili naglašavanja kakva stava. Bez obzira što pritom govorimo o relativnoj autonomnosti takvih oblika, oni figuriraju kao samostalni iskazi. Narodne poslovice, prirečja tipa *Bota ima dva kraja; Lefko je žabu v vodu natirati; Kovač toče dok je vroče; Drži se kak pes v čonu; Čovek se vuči dok je živ, nazadnje norc hmerje; Koj pes laje on ne vgrizne; Tiha voda brega je; Roka roku pere, obedve obraza* — nalazimo podjednako žive u Pomurju i Medimurju (i šire). Zanimljivo je, za komparativnu analizu, navesti dva primjera, oba u istoj službi: isticanju poantnog karaktera poslovične mikrostrukture.

U narodnoj pjesmi iz Medimurja, »Bistra voda teče«, u kojoj se iskazuje gorko razočaranje djevojke pošto se osvjedočila o površnim i nestalim osjećajima mladića, završetak glasi ovako:

Kaj smo šteli meti, to naj bo med nami,
Kaj nam nado za to drugi ljudi znali.
Ljubav se ne trži, niti ne kupuje,
Ki ljubiti ne zna, naj se ne hapljuje.

Drugu kiticu pjesme »Šetal sem se, šetal« Hrvati u Serdahelju pjevaju ovako:

Saka kita vehne ka korena nema,
Tak i ona dekla ka goloba nema.
Ljubav se ne trži, niti ne kupuje,
Što ljubiti ne zna, naj se ne hapljuje.

Primjeri pokazuju kontekstualnu situiranost, dakle i poantnost istih poslovice u oba prostora, što još većma i još očitije upućuje na jedinstvenu kulturnu i nacionalnu sredinu.

III.

Umjesto zaključka, jer neke smo fundamentalne karakteristike već istakli, moglo bi se prozboriti koju o suvremenoj situaciji na tom području, s nakanom da se pomogne u očuvanju kulturnog identiteta naših sunarodnjaka.

Cinjenica koja karakterizira današnje seoske sredine — zapravo suburbana područja, među koja ubrajamo i ovo o kojem je riječ — očita je: mijenjaju se društveni uvjeti, dokida se usmeni komunikacijski lanac, upravo stoga što se mijenja način života. Budući da narodna književnost opstoji upravo kroz usmenost, krajnji je trenutak, osobito u ovakvim sredstvima, da se poradi na prikupljanju i zapisivanju narodnog blaga, da se pismom omogući nastavak usmene tradicije. Dakako, ne samo usmene, duhovne, nego i običajne, materijalne!

U tome je svakako najvažnija uloga škole. Nastavnici hrvatskog jezika na tom području moraju u djece razvijati ljubav prema materinskoj kajkavštini, a ne da djeca »ne znaju zavičajni dijalekt«, on se smatra »smetnjom, kočnicom u procesu usvajanja jezika (standarda, op.) (5 : 131)«. Probudivanjem ljubavi i poštovanja spram svoga dijalekta, stvorit će se u te djece temeljna pretpostavka za očuvanje usmenog stvaralaštva njihovih predaka.

Naporima škole treba da bude komplementarna i aktivnost kulturno-umjetničkih društava u selima (osnivanjem sekcija te podmlatka). U Serdahelju djeluje KUD »Mura«, broji četrdesetak amatera, vođen je stručnom rukom nekolicine nastavnika i dosad je požnjeo pregršt zasluženih priznanja u svome kraju, među drugim Hrvatima u Mađarskoj i u Međimurju. Sličan put utire i društvo u Murskim Križevcima. To je pravi način u očuvanju narodne baštine.

Na kraju, što ne znači i hijerarhijski kvalifikativ, predstoji stvarna, organizirana skrb matične sredine za manjine u neposrednom susjedstvu. Kako? Razmjenom gostovanja društava, pomoći u stručnoj literaturi, slanjem stručnjaka — koreografa, zborovođa, folklorista — da tečajevima pripomognu u opstanku pjesme, plesa, običaja. O tome valja prozboriti studiozno jer, neprestano nam je imati na umu poslovični stih naših sunarodnjaka, već spomenut: *Saka kita vehne ka korena nema.*

LITERATURA:

1. Bartolić, Zvonimir. »Prilog historiji govora Međimurja«, *Međimurska revija*, Čakovec, 1959, br. 1.
2. Deželić, Đuro. *Hrvatske narodne pjesme puka štokavskoga i kajkavskoga*. 1958.
3. Kerecsényi, Edit. *Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata*. Budimpešta, 1982.
4. Kurelec, Fran. *Jačke ili narodne pjesme puka prostoga i neprostoga puka po župah Sopronjskoj, Mošonskoj i Željeznoj na Ugrih*. Zagreb, 1971.
5. Mokuter, Ivan. »Stupanj poznavanja i upotrebe materinjeg jezika u školama narodnosti«, *Narodni kalendar 1986*, Budimpešta, 1986.
6. Žganec, Vinko. *Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže u Mađarskoj*. Čakovec: Zrinski, 1974.

A MAGYARORSZÁGI KAJ—NYELVJÁRÁDU HORVÁTOK SZÓBELI IRODALMA

ÖSSZEFOGLALÓ

A Mura-folyó balpartja és a magyar határ mentén kaj-nyelvjárási horvátok egy csoportja anyagi és szellemi kulturában a Maraközi és Drávamenti horvátokkal rokon és ezek szóbeli irodalmának egyes formáiban különösképen azonos. Nyelvezetében, motívumaiban melódiáiban és stiluskifejezése elemeiben majdnem egyezik az anyaországi északnyugati kaj-nyelvjárási közösség nyelvezetével. Ezzel kapcsolatban külön kell kiemelni Dr. Vinko Žganec kutatásait, de más formái a szóbeli alkotásoknak — népi anekdota — és közmondás, különösen a lakodalmi szokásokhoz kötődő szónoklat — is utalnak a közös forrásra és tanusítják, hogy itt nemzeti kisebbségről van szó, melyet a történelmi körülmények szövődése folytán csak egy folyól választott el az anyaországától.

Tanulmányunk feladata egyes példákkal rámutatni a Murántúli horvátok szóbeli kincseinek élénk állandóságára — egyben — összehasonlító elemzéssel — kimutatni hasonlóságukat a szóbeli kaj-nyelvjárási irodalomhoz, egyben serkenteni gyakoribb és szervezettebb anyaországi kapcsolatuk igazoltságát, hogy megerősítsék nemzeti azonosságukat.

ORAL LITERATURE AMONG KAJKAVIAN CROATS IN HUNGARY

SUMMARY

Along the left shore of the river Mura, the state border with Hungary, live groups of Croats who speak the kajkavian dialect and have a related material and spiritual culture to Croats in Medimurje and Podravini. The congruency is especially apparent in various forms of oral literature. Popular songs, by their language, motives, melodies and stylistic-expressive elements likewise totally correspond to those in the parent *milieu* — northwest, kajkavian Croatia. In this regard, one should especially note the research of dr. Vinko Žganec. Other oral-creative forms — popular anecdotes and sayings, popular rhetoric (especially connected with weddings) — also indicates a common source, and testifies to the fact that we have here a national minority which, due to historical conditions, has been separated from its base only by a river boundary. The purpose of this presentation is to illustrate, using particular examples, the living persistence of oral popular wealth among the Croats beyond the Mura, and to indicate at the same time — by comparative analysis — similarities with oral kajkavian literature. The goal is to simulate justified frequent and organised ties between the mother people and this *milieu*, in order to preserve the latter's national identity.